

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP.

AZ EGYHÁZ ÉS ISKOLA KÖRÉBŐL.

<p>SZERKESZTŐSÉG, hova a lap szellemi részét illető minden küldemény intézendő: Füvészkert-utca 1079.</p>	<p>Megjelen hetenként egyszer, szombaton, egy iven. Előfizetési ár egész évre 5 frt, félévre 2 frt 50 kr. Hirdetések díja: 100 szóig 1 frt; 200 szóig 2 frt; a másodszori hirdetésnél 100 szóig 80 kr; harmadiknál 70 kr. Bélyegdíj minden hirdetésnél külön 30 kr.</p>	<p>KIADÓ HIVATAL, hova a lap anyagi dolgaira vonatkozó minden küldemény intézendő: Főiskola, háznagyi hivatal.</p>
--	---	---

Tartalom. A zsinati törvényjavaslat kritikai méltatása. Dr. Kovács Sándor. — Tárcza. Adalékok stb. Tóth S. — Iskolaügy. Internátus a debreczeni ev. ref. főiskolában. Elek Lajos. — Irodalom. — Különművelés. — Szerk. posta.

A zsinati törvényjavaslat kritikai méltatása.

V.

A fegyelmi esetek során, a k) ponttal kapcsolatban legalább hivatkozni kellene a 472. §-ra, melyben a lelkész-tanítók által tanítói minőségben elkövetett vétségről van szó.

A 369. §. utolsó alinéájának ezen kitétele: „A bírósági jogát az e. ker. elnökség gyakorolja“, e. h.: az e. ker. bíróság elnöksége — nem szabatos. Bírői funkcióról van szó, nem pedig administratív intézkedésről; ennek megfelelően fejezzük ki a törvény szavait is.

A 374. §-sal kapcsolatban egy külön szakaszban ki kellene mondani azt, hogy az elnökség az e. bíróság illetékességéhez nem tartozó ügyben hozzá beadott panaszlevelet hivatalból visszaútasíthatja. Erre már praecedens eseteink is vannak az 1884. évi 50., 1885. évi 77. és 1886. évi 78. konv. j. könyv. számok alatt. A judicatura elvi megállapodásaira a codificatió-nak mindig első sorban kell figyelnie.

A 396. §-ba a régi törvény zavaros szövege minden revideálás nélkül át van véve. Tévedés az, hogy az ügy érdemében végzéssel döntünk, a mely nézetnek a 388. §. is ellenmond. Tévedés az is, hogy felebbezésnek csak három esetben volna helye, mert hiszen maga ezen szakasz is négy esetet sorol fel.

A 398. §-ban ki kell mondani azt, hogy az elnök mennyi idő alatt tartozik a felmentő ítéletet felülvizsgálás végett a felebbviteli bírósághoz felterjeszteni.

A 399. §-sal kapcsolatban újlag a judicatura alapján (lásd az 1885. évi 76. sz. konv. bír. ítéletét) ki kell

mondani azt, hogy a törvényes határidőn túl beadott felebbezés hivatalból visszaútasítandó.

Ha a fegyelmi tanács felállításának szükségességének indokaira tekintünk, e szakaszban épen a fegyelmi tanács illetékességét kell kimondani; a kétszer előforduló „fegyelmi bíróság“ helyett tehát mindkét esetben „fegyelmi tanácsot“ kell tenni.

A 408. §. a) b) c) pontjához, a 405. §. d) pontjával párhuzamban, a magyar csódtörvény rendelkezésének megfelelőleg ezen pontot kell beilleszteni: „Ha a csód befejezést nyert, vagy ha a pazarlás miatt gondnokság alá helyezett az alól felmentetett“.

Ugyanezen szakaszban egy nagy hézag tátong felénk, nevezetesen, a helyettesítés címén elvont fizetés részletéről említés tételük ugyan, de a visszatartott részlet maximuma nincs megállapítva. És ez nagy lökény. Itt vagy másutt ez iránt okvetlen kell intézkedni, mert a kártérítési igénynek a panaszlóval szemben fentartása (a ki esetleg teljesen vagyontalan ember is lehet) semmit sem segít azon, a ki fizetésének mérék nélkül megvonása esetén magát adósságba kénytelen verni s e miatt vagyoniilag tönkre mehet. Igen sajnálom, hogy irányadóul a hazai praxisból e tekintetben nem tudok példát felhozni. De legyen szabad az előttem levő porosz egyh. fegyelmi eljárási szabályzat 24. cikkére hivatkoznom (az 1876. évről), melyben ezen teljesen kielégítő rendelkezés foglaltatik: „A felfüggesztett e. tisztviselő a felfüggesztés tartama alatt fizetésének felét kapja. A jövedelem visszatartott része a vádlott helyettesítésével járó költségek fedezésére, az esetleges maradék a vizsgálati költségekre fordítandó. A helyettesítési költségekhez a tisztviselő többel hozzájárulni nem köteles“. Ily rendelkezés mellett, hibás eljárás-al, az embert még sem tehetik vagyoniilag tönkre!

A 414. §-ra megint nem mondhatni mást, minthogy a régi törvény zavaros szövege minden revideálás nélkül

van átvéve. A „hivatalból“ való megfosztás egészen más, mint a „hivataltól“ való megfosztás. A 346. §. d) és f) pontja is világosan „hivataltól való megfosztásról“ szól. Azután: „a büntény vagy vétség büntetésének a következmények (e. h. köztörvények!) szerinti elévülése idejéig“ kifejezés értelemzavaró nyomdahiba, mely a régi törvénybe is belevegyült, de a jelen revisió alkalmával ezt annál inkább kerülni kellett volna.

A köznevelési és közoktatási szervezetről szóló utolsó részre kevés megjegyzésünk lehet. Azt azonban még sem hallgathatom el, akármiképp gondolkozzék is valaki a hitfelekezetek által fentartott kisdedővő intézetek munkaköréről, én a 425. §-ban a gyermekeknek nem pusztán imádkozásáról, hanem „saját vallásunk szerinti imádkozásáról“ rendelkezném. Meggyőződéseim szerint továbbá az 541. §-ban a 8 ik osztályt végzett tanulóknak, a kik érettségi vizsgára készülnek, ezen vizsga előtt minden tantárgyból évi osztályvizsgára szorítása oly felesleges megterhelés, mely csak az érettségi vizsga rovására történhetik.

A „drill-rendszernek“, tudom, hogy megvannak apostolai nemcsak a katonaságnál, hanem a paedagogusok tisztes táborában is, hanem az is bizonyos, hogy a törvényhozás behunytt szemmel nem mindig indulhat el vezetésök mellett.

Az 569. §-ban a prot. joghallgatókra nézve az van előszabva, hogy magyar prot. e. történetet vagy etikát is hallgassanak. Ez a jus variandi törlendő; mert mindkét tudomány hallgatására szükségök van. Egyik sem pótolhatja a másikat. A szakstudiumokon kívül azonban semmiféle történeti vagy bölcsészeti tantárgyból colloquálásra nem kényszerítenék senkit.

Az 571. §. a második mondatától kezdve egészen átalakítandó ekkép: Köteles azonban (t. i. a tanár) a tananyagot akképp osztani be, hogy a szakpályára készülő hallgatók az egész tantárggyal megismerkedhessenek. A tanulók a hallgatandóknul kijelölt tantárgyak választása és sorrende tekintetében a vizsgálati és szigorlati rend által vannak korlátozva.

Minthogy pedig a tanárok a tanulóknak nem csak szorgalmáról állítanak ki a félév végén bizonyítványt a leczkekönyvekben, hanem azoknak előmeneteléről is, az 572. §-t ennek megfelelően kell kiigazítani.

Ezekben tettem meg észrevételeimet. Ismétlem, a mit első cikkemben mondtam, hogy egy főképp diplomatikai tekintetben kifogástalan egyházi törvénykönyv létrehozásához akartam hozzájárulni. Mennyiben használtam az ügynek, annak megítélését az érdekelt szakértőkre bízom.

Felicitas regis et regni exacta legum observantia et incolumitate nitatur, mondja 1827. évi országos törvényünk 3-ik cikke. Áll ez bizonyára a „felicitas ecclesiae“-ról is. De „a törvények pontos megtartásának és épségé-

nek“ bizonyára legelő és nélkülözhetetlen föltétele: a helyes törvényszerkesztés E nélkül a törvénykönyvnek nincs sem ereje, sem tekintélye; e nélkül a szavak előttünk lesznek, hanem a „vis et potestas legis“ hiányozni fog!

Dr. Kovács Sándor.

Tárcza.

Adalékok a tiszántúli ev. ref. egyházkerület történetéhez.

1779. Augusztus 13.

Ordinációra kitűzött határidő előtt jóval egy pár atyafi megérkezvén, miután a hosszúság itt tartózkodásra nem kényszeríthetettek: a superintendens elnöklete alatt Halmi István, Csete Mihály, Sinai Miklós, Varjas János, Hunyadi és Deáki lelkészek jelenlétében megvizsgáltattak, s bár gyengék voltak, mégis kibocsátattak: Szalontai József Berkeszre; Kádár Ferencz hely nélküli. IV. köt. 134. lap.

1779. Augusztus 16.

Conferentia Superintendentialis.

Jelenvoltak Szilágyi Sámuel superintendens elnöklete alatt: Soltész János, Mátyus István, Halmi István, Turi Mihály seniorok; Csete Mihály prosenior; Ungi Márton, Bartók Sámuel bihari küldöttek; Varjas és Sinai debreczeni profeszszorok; Rhédey Ferencz főgondnok, Péchy Imre, Domokos Lajos, Szarka András világiak.

Tárgyak:

1. Bányai esperes Kolozsvári István, a ki 80 éven felül van, kérte, hogy prosenior választassék. Főrizs Ferencz avasúvárosi lelkész ilyenül megválasztatott és ezen gyűlés által megerősített.

2. Abádiak templomépítése ügyében az ágens folyamodjék Ő Felségéhez.

3. A Hollandiában akadémiákon levő tanulók kihágásairól szomorúan értesül a gyűlés. Miként lehetne ezt orvosolni? — egy deputatio adjon véleményt

4. Avasúvároson a behivatalnokok fizetése ügyében a körülmények megismerésére egy küldöttség választatik.

5. Ordináltattak: Szakáll Mihály Rozsályba; Lengyeli Ferencz Dabolczra; Ungi Mihály nevetlenfalui és Szücs István tekeházai lelkészek egy évre visszavetettek, és ha akkor nagyobb készülettel nem állanak elő, hivataluktól megfosztatnak.

6. Apagyi egyházban az elégületlenek fenyegetőznek. A főgondnok elnöklete alatt egy küldöttség menjen ki oda.

7. Csaholyi egyházban sikerült az oda kiment kül-

döttségnek a békét lehetőleg helyreállítani. Büdöskúti Imre úr megkerestetik, hogy kísérje figyelemmel az onnan elköltöztetett lelkészt Baksát. IV. köt. 134. 135. lap.

1779. Október hó.

Sedes Superintendentialis.

Jelenvoltak Szilágyi Sámuel superintendens elnökléte alatt: Turi Mihály, Soltész János, Marcsa Mózes seniorok. Rhédey Ferencz főcurátor, Péchy Imre, Elek Sándor, Ozsvát György.

Tárgyak:

1. Avasújvároson a papi fizetés tárgyában működött küldöttség jelentése levéltárba tétetik.

2. A külföldi akadémiákra menő ifjakat szabályozó pontozatok, melyeket a küldöttség megállapított, elfogadtattak és életbeléptetni rendeltettek; különben közöltetnek a többi kerületekkel is.

3. Tamásváraljai egyház templomépítés céljából a szatmári és érmelléki egyházmegyékben hirdettesék ki.

4. Ordináltatott bizonyos feltétel mellett Miskolczi Péter Pazonyba.

5. Szatmári egyházmegyében Izsák Gáspár elbetegesedvén, helyébe Ozsvát Gergely tétetik coadjutor curátorrá. Középszolnoki egyházmegyében pedig Halmágyi Ferencz elhalván, helyébe az erdélyi részekben Diószegi Sámuel, a közelebbi részekben pedig Rhédey László, a bihari egyházmegyében végre Mészáros Dániel jelöltetik ki. IV. köt. 136. 137. lap.

1780. Január hó.

Sedes Superintendentialis.

Jelenvoltak Szilágyi Sámuel superintendens elnökléte alatt: Turi Mihály, Soltész János esperesek; Oláh Mihály kunsági jegyző; Varjas János tanár; Rhédey Ferencz főcurátor és Domokos Lajos.

Tárgyak:

1. Az apagyi vizsály elintéztetett, az akták levéltárba tétetnek.

2. Székelyhidi egyház Gál András akademikust óhajtja lelkészéül; de a tractus ellene mondott. Az egyházmegye figyelmébe ajánlatik Gál András akademikus. IV. köt. 137. lap.

1780. Április hó.

Sedes Superintendentialis.

Jelenvoltak Szilágyi Sámuel superintendens elnökléte alatt: Soltész János, Mátyus István, Turi Mihály esperesek; Dobrai József, Munkácsi István egyházmegyei küldöttek. A világiak közül: Rhédey Ferencz főcurátor, Péchy Imre, Elek Sándor, Ozsvát Gergely, Mészáros Dániel, Domokos Lajos, Magyari Kossa Mihály.

Tárgyak:

1. Ordináltattak: Szolnoki Sámuel Vajára; Bányai Pál Vay László ezredes udvari papja; Ormós András Debreczenbe az ispotályba; ketten pedig, nevezetesen: Tarnóczi József kárászi lelkész és Porzsolt Ferencz egy évre visszaútasítottak.

2. Hogy Váradon a vallás szabad gyakorlataért, a templom és iskola helyreállításáért, ezen veszedelmes időben czélszerű lesz-e Ő Felségéhez folyamodni? — nagyon megfontolandó.

3. Szikszai István szatmári egyházmegye notáriusa panaszt emel esperese ellen, hogy őt nem részelteti a canonica visitatio alkalmával mint visitáló társat az egyházak adományaiban; mindössze 5 vagy 6 forintot adott neki, őt pedig harmadrész illetné. Miután követelése a canonokban nem gyökeredzik, elégedjék meg azzal, a mit ad az esperes.

4. Piricsén a lelkész Torkos István, és a tanító, — miután folytonosan vizsályban élnek és magukviselte más tekintetben is kifogás alá esik: egy év múlva mozdíttassanak el jelenlegi helyeikről.

5. Solymosi Gábor monus-petrii lelkész az esperes által figyelmeztessék, hogy nőjével békességben éljen, különben hivatalát koczkáztatja; és ha a megintés nem használ, a jövő gyűlésre idéztessék meg. IV. köt. 137. 138. lap.

1780. Augusztus hó.

Sedes Superintendentialis.

Jelenvoltak Szilágyi Sámuel superintendens elnökléte alatt: Turi Mihály, Soltész János, Halmi István, Kondor Balázs, Mátyus István, Csete Mihály seniorok. Deáki István debreczeni lelkész, Rhédey Ferencz főgondnok; Péchy Imre, Domokos Lajos, Komáromi György, Elek Sándor, Fráter István, Diószegi Sámuel és Mészáros Dániel.

Tárgyak:

1. Mihályfalvi János pozsonyi ágens levelében előadja és példákkal igazolja, hogy a pozsonyi könyvvizsgálók a mi symbolicus könyveinket, nagyobb és kisebb káténkat sok helyt megváltoztatták, módosították. Ez a tény a többi kerületekkel is közlendő és Ő Felsége e tárgyban megkeresendő.

2. A bihari egyházmegyében azon lelkészek, kik más gondnok-választásról gondolkoznak és arra szavazni kívánnak, komolyan figyelmeztessenek. Az esperes is megintetik, hogy e tárgyban félreértésre adott alkalmat a lelkészeknél.

3. Vámosi István kóródi volt lelkész méltatlanul vádolván az esperest, ezért hivatalától megfosztatott. A tractus ítélete helybenhagyatik.

4. Rinóth Pál lelkésznek a beregi egyházmegyében jó reménység színe alatt megengedtetik, hogy ha meghívást nyer, azt elfogadhassa.

5. Szini Gedeon zsarolyáni volt tanító irányában túlszigorúan járván el az egyházmegye: az elmozdító ítélet feloldatik. — Az ügyiratokból kitűnően az is, hogy Ónodi a lelkész, a szószékből meggondolatlan beszédeket tartott, és hogy családja — nője és leánya — kicsapongó életűek: ezért a cánoni eljárás indíttasák meg.

6. Misztótfalui egyház. Sipos nevű lelkészétől minden áron szabadulni kíván, ezért vagyonán több sérelmet követett el: a főgondnok megbízatik, hogy Ozsvát Gergely gondnokkal intézze el a viszályt.

7. Tisza-újlaki kisdud egyháznak két éven át 20—20 frt. a jékeinek 10 frt segély adatik. A munkácsi egyháznak — miután elég népes — nem adatik segély. IV. köt. 139. 140. lap.

1780. Október hó.

Sedes Superintendentialis.

Jelenvoltak Szilágyi Sámuel superintendens elnöklete alatt: Turi Mihály, Soltész János, Halmi István seniorok: a debreczeni tanárok: Deáki István és Benedek Mihály debreczeni lelkészek: Rhédey Ferencz főcurátor: Domokos Lajos és Ozsvát Gergely.

Tárgyak:

1. Ordináltattak: Kuti Sándor Konyárfa: Szabó János M.-Pályiba: Gál András Székelyhídra: Tóth István Kakadra: Kiss Dániel Kőbölkutra: Vásárhelyi Dániel Szalacsra segédül: Dombi Ádám Amaczra: Szána István Déva-Ványára: Deák József Gyulaházára (Ugoicsa).

2. Németi Mihály tótii lelkész, miután háromszori kihirdetés nélkül esketett, jövő gyűlésre megidéztetik.

3. A superintendens megbízatik, hogy készítsen egy imádságformulát, melyben ezen nehéz időkben bőjtölések és imádságok közben kérjük jó Istenünket, hogy haragját szüntesse meg és vegye kegyelmébe szegény egyházunkat.

4. Ágens Nagy Sámuel fizetése, kérése folytán, 200 frttal emeltetik.

5. Az úrvacsorája kiszolgáltatásánál a lelkészek a megállapított rendhez szorosán alkalmazkodjanak.

6. Vámosi nevű lelkész erősen megbűnhődvetettéért, ha meghívást nyer, alkalmaztassék hivatalba.

7. Balsai és gelsei egyházak segélyért a debreczeni consistoriumhoz forduljanak. IV. köt. 141. 142. lap.

Tóth S.

Iskolaügy.

Internátus a debreczeni ev. ref. főiskolában.

Főiskolánk tanárkara élénken érezvén a jelenlegi bentlakási rendszer gyökeres átalakításának szükségét, még a mult iskolai év folyamában bizottságot küldött ki e tárgyban javaslatadás végett. E küldöttség elkészült munkálatával s azt e napokban bonyújtá a tanárkarhoz. Az ügy, — mely főiskolánk beléletét a legmélyebben érinti, — még csak az előkészítés stadiumában van, mindazonáltal szükségesnek láttuk a készült munkálat közrebocsátását, hogy abból lapunk olvasói, s általában az ügy iránt érdeklődők a czélbavett mozgalomról tájékozást meríthessenek. E munkálat következő.

Nagyiszteletű és Tekintetes Tanárkar!

A főiskolai tanárkarok közös gyűlésétől a kollégiumi bentlakás ügyében javaslattétellel bizatván meg, munkálkodásunk eredményét a következőkben van szerencsénk bemutatni.

I.

Mindenekelőtt vizsgálatunk tárgyává tettük a bentlakási intézmény mai viszonyait oly czélből, hogy annak fogyatkozásait apróra fölismerhessük és megállapíthassuk, miszerint a jelenlegi rendszer bizonyos intézkedésekkel javítható-e annyira, hogy czéljának megfeleljen.

Elsőben is föl kell említenünk, hogy jelenleg 236 tanuló ifjú lakik, összesen 42 lakószobában.

Lakik ugyanis: 4 szobában 1—1 ifjú = 4, 4 szobában 2—2 ifjú = 8, 2 szobában 3—3 ifjú = 6, 2 szobában 4—4 ifjú = 8, 1 szobában 5 ifjú = 5, 6 szobában 6—6 ifjú = 36, 18 szobában 7—7 ifjú = 126, 4 osztályban 8—8 ifjú 3', 1 szobában 11 ifjú = 11, összesen 42 szobában 236 tanuló, és pedig: theologus 36; jogász 31; gymnasista 100; képezdész 69.

A lakószobák területe összesen 1444·47 □ méter, egy-egy szoba nagysága 13·10 és 65·59 □ méter között váltakozik. 34 □ méternél kisebb 11, nagyobb 23 szoba területe.

Eltéktve a szénior és esküdtfelügyelők szobáitól, a többi szobák lakói élén egy-egy szobafőnök áll, kiknek teendői a bentlakási törvényekben vannak megszabva. A laktársak — kevés kivétellel — tanszak szerint vannak csoportosítva. A laktársokban a rendre, tisztaságra és a lakosok magaviseletére, első sorban a szobafőnökök ügyelnek föl, kiket a felsőbb tanulóknál a háznagy, a kisebb tanulóknál pedig a szénior nevez ki. — A másodfokú felügyelet a „Bentlakásra vonatkozó törvények“ 14-ik szakasza szerint az esküdtfelügyelőkre van bízva, kik „a laktársokat hetenként legalább kétszer meglátogatni s a tapasztalt hiányokat a szénior útján a háznagnak bejelenteni tartoznak“. Ugyanazon törvények 21-ik szakaszában pedig: „Szénior és esküdtfelügyelők útasítottak, hogy kapuzárás után a szobákban mindennap látogatást tegyenek“. A 18-ik szakaszból pedig az tűnik ki, hogy nyárban reggel 6, télben pedig 7 órakor a háznagy, szénior vagy az esküdtfelügyelő meg szokta látogatni a laktársokat. A törvény tehát a felügyelet súlypontját a gyakori látogatásokra helyezi, a rend másodfokú őrei ugyanis ellátogatnak a lakószobákba minden reggel, minden este s ezen kívül minden héten kétszer. Azonban, fájdalom, ez csak a papiroson áll így,

tényleg nagyon is ritkán történnek a hivatalos látogatások, minélfogva aztán nem csodálkozhatunk, ha a törvények intenciója jóformán minden irányban meghiusul. Hogy az első fokú felügyelet, t. i. a szobafőnököké mily értékkel bír, arra nézve teljes hitelű tanú gyanánt fogadható Rózsa Sándor főiskolai háznagy, ki ide vonatkozólag a főiskolai tanárhoz 1888. jun. 2-iki kelettel benyújtott „Bentlakás az iskolában“ című, becses adatokat tartalmazó munkálatában indokoltan kimondja, hogy soha törvény annyira foganatosítatlan, foganatosíthatatlan nem volt, mint a bentlakási törvények 7-ik pontja, mely a szobafőnökök teendőit írja körül. Sőt csalódás nélkül kiterjeszhetjük ezen véleményt ama törvényeknek majdnem minden pontjára.

Hiteles adatok igazolják ugyanis, hogy a felkelésre s a szobák rendbehozására vonatkozó szakasszal ellentétben reggeli 7 órától 1/2 8-ig alig lehet az összes lakszobák közül egyet-kettőt rendben találni, a lakosok túlnyomó többsége még javában alszik, egy jó rész még ez idő tájt öltözik, a közel harmadfél száz tanuló közül csakis 4–5 található tanulással foglalkozásban. Végtére nagy sebbel-lobbal úgy 8 óra felé rendbe jó a szoba. A takarítás felületes voltát bizonyítják az itt-ott meghúzó szemécesomók, a szellőtetés hiányában újra letelepült porrétegek, a mosdóasztal undorító állapota, a szobapadlónak sok helyt piszkos területei stb. Napközben az önképzésre rendelt idő sok esetben a tanyázní kivülről is bejövő vendégekkel való lármás társalkodásban, vagy az ágyakon való heverészésben telik el. Enyhébb évszakok idején azonban a változatosság kedvéért a nyitott ablakon rothadt szavakat, olykor dinnye-, gyümölcs- és ételhulladékokat szórnak a vídám fiúk az erre nem is számító jámbor járókelők felé, olykor pedig épen a fejük tetejére. Majd fülsiketítő hangzavarban telik kedvük, mely nemcsak a közeli szomszédságnak, hanem a távolabb eső utcák lakóinak nyugalma is képes felzavarni. Nem alkothatunk megnyugtatóbb képet az esti időzészről sem. Fordulhat elő, — főként a szigorlatok közeledtével, — tanulás is, de hogy még ekkor sem mondható az általánosnak, kitűnik azon panaszokból, melyeket oly gyakran hallhat az ember a jobb törekvésű ifjaktól, kik nem egyszer kénytelenek, legalább ideiglenesen, a vizsgák közeledtével, a városon fogadni lakást, hogy tanulmányi előhaladásukat biztosíthassák. Tévedés nélkül állíthatjuk, hogy a jelenlegi bentlakási rendszer mivel sem járul a szorgalom, rend, tisztaság és kötelességérzet kifejtéséhez és ápolásához, elannyira, hogy ha kivételesen ily tulajdonokat találunk a bentlakó ifjak közül néhányánál: az nem a rendszer következtében, hanem annak dacára történik. Hogy a szorgalom mily alacsony fokon áll a bentlakó tanulóknál, erre nézve szomorú bizonyosság az az adat, hogy a folyó isk. év első időszakának végén 100 bentlakó gymnasiumi tanuló közül 31 kapott elégtelen osztályzatot, jelest csak 8, jót 34, elégséget 27.

De térjünk vissza a bentlakási törvényekhez. A 8-ik szakasz szigorú büntetéssel fenyegeti a kártyázókat. Ezzel szemben csak a közelmúltban is több eset merült föl, mely a kártyajátéknak még a zsengebb korú tanulóknál is nagy mérvű elharapozását bizonyítja. A jelenlegi lakószobák ugyanis megannyi búvóhelyek lehetnek a kártyások részére, hol a lakók hónapokon át űzhetik tilalmas foglalkozásukat, melyről egy kis elővigyázat alkalmazása mellett, csakis úgy vehetnek tudomást a felügyelő közegek, ha a tettesek közül valamelyik a végezlés örvényébe sűjed.

A 21-ik szakasz a kapuzárás utáni bejövetelet szabályozza. A kintmaradás szigorúan tiltatik. Az azonban gyakran előfordulhat a szabálynak minden sérelme nélkül, hogy vállalkozó szellemű tanulók, mint statiszták, úgyszólván állandó foglalkozást találnak a színpadon. A korcsmák látogatása sem jó egy kis ügyesség mellett összeütközésbe a törvények szabályaival. Esti 10, illetve 11 óráig jól kimúlathatja magát az ember, mindössze igazoló jegyét, vagy ahhoz hasonló papírlapot kell beadni a kapunyitó pedellusnak, avagy esetleg olvasni sem tudó helyettesének, sőt még az egész éjen való kimaradásnak is vagyon útja és módja.

A 2-ik szakasz előírja, hogy a bentlakó tanuló miféle ágyneműekkel tartozik ellátva lenni, azon czélból, hogy „minden hó 1-ső és 15-ik napján azok felválthatók legyenek“. De azoknak pontos számbavételéről és felváltásáról nem történik megfelelő gondoskodás. A tanulók fehér ruháiról nincs szó, a tisztavétel kötelezettsége érintve sincs a törvényekben. Szomorúan illusztrálja a köztisztasági viszonyokat Rózsa Sándor háznagynak fentebb hivatolt munkálata, midőn megfelelő tapasztalatok alapján állítja, hogy: „főként az alsó gymnasiumi tanulók, kevés kivétellel, fehéreneműjüket sem tartják kellő tisztaságban“. Továbbá: „ágyneműje legalább is 25%-nak olyan, hogy undor nélkül tisztaságszerető ember arra rá se nézhet, nemhogy éjjeli nyugalma kereshetné benne“.

A 15-ik szakasz az árnyékszék berondításától való óvakodást köti az ifjúság szívére. Az ottani tisztaság fentartása czéljából, néhány év óta a kollégiumba járó minden tanulótól évi 10–10 kr szedetik, mely összeg egy, az árnyékszéket takarító külön szolga fizetésére fordítatik. Közben megérkeztek a minisztérium ismételt megrovásai, a helybeli egészségügyi rendőrség útásításai. Majd tekintélyes és folyvást működő bizottságok vették kezükbe az ügy rendezését. Közlebb a vízszintes ülőlapok ferde irányúakkal cseréltettek föl. És íme, mindezek dacára, az árnyékszék mégis állandóan rondák!

Még csak azt véljük kiemelendőnek, hogy a jelen rendszer a vagyonbiztonságot sem képes a bentlakókra nézve érvényre emelni. Pénz-, könyv- és ruhatolvajlások nem tartoznak a ritka esetek közé.

Nagytisztelű és Tekintetes Tanárkar! Nem bocsátkozunk további részletezésbe, hanem leplezetlenül kimondjuk azon meggyőződésünket, hogy a mostani bentlakási rendszer nemcsak rossz, ennélfogva káros intézmény, hanem a jelenlegi alapokon nem is javítható. Nem javítható főként azért, mert olyan felügyelet még csak képzeletben sem alkotható, mely egy nagy terjedelmű, kétemeletes épületnek minden zegzugába elszórt 42 szoba 236 lakója felett gyorsan és eredményesen érvényesíthető legyen. A mostani állapotok talán a kémrendszer alkalmazása által volna orvosolhatók, de erős meggyőződésünk, hogy ez orvososság rosszabb lenne a betegségnél. Javasolhatná valaki, hogy egy-egy nevelőt és 2–3 tanítványt kell egy-egy szobába helyezni. Ez az eljárás a bentlakók létszámát épen felére csökkentené és értéke mégis problematikus lenne. Köztudomású ugyanis, hogy nevelőnek nem minden ifjú alkalmas. Bizonyára 35–40 megbízható nevelőt összeszedni nem tartozik a könnyebb feladatok közé. Tanításhoz sok ember érthet, de neveléshez kevés, annyi semmiesetre sem, hogy bentlakási intézményünk az ilyen nevelői rendszerre volna alapítható, annnyival inkább, mert a tanuló ifjúságnak egy részénél nincs is szükség és nincs lehetőség külön

nevelő alkalmazására, a mely rész tehát a rendszer keretén kívül esnek.

II

A jelenlegi bentlakási rendszer átalakításánál legtermészetesebben a jelenlegi fogvatkozásokból indulhatunk ki. — Ugyanis:

1. Több a bentlakó tanulók száma, mint a mennyi a rendelkezés alatti helyiségekben célszerűen elhelyezhető volna; tehát a felvehető létszáma úgy korlátozandó, hogy a felvettek testi, szellemi és erkölcsi fejlődése biztosítható legyen.

2. A bentlakó ifjúság 42 lakószobába van széthelyezve, tehát a kollégiumi új épület 2-ik emeletén néhány háló, dolgozó és társalgó terembe kell őket csoportosítani.

3. A tisztaság, rend és szorgalom fogyatékos: tehát a revidéálandó szabályok kérlelhetlenül végrehajtandók s az alkalmazkodni nem akaró, vagy nem tudó tanulók az internátusból kizárandók.

4. Sok a névleges, felelősség nélküli felügyelő, tehát kevés tényleges és szigorú felelősség mellett működő felügyelő alkalmazandó.

5. A tanuló ifjúság a nap nagy részében s egész éjen át teljesen magára van hagyva: tehát egy tanárnak, a háznagynak, egy pedellusnak s az internátusban alkalmazandó egy pár inasnak a kollégiumban állandó lakás biztosítandó.

6. A bentlakási jótétemény úgyszólván ingyen adatik s a tápintéztől teljesen el van különítve: tehát a tápintézeti élelmezéssel egybekötendő internátusba való föl vétel, a nyert jótéteményekhez arányos díjak fizetésével kapcsolandó egybe.

7. Ezekre rúg azon összeg, mely ösztöndíj czímén készpénzben áldástalanul szétporlik a tanuló ifjúság kezében: tehát lehetőleg minden ösztöndíj, — a mennyiben ez, az illető alapító levél intenciójával nem áll ellentétben, — az internátusi jótétemények alakjában adandó ki.

Nt. és Tek. Tanárkar! Ime, főbb vonásokban, e pontok adják elő azon elveket, melyeknek következetes alkalmazása mellett átalakítandó internátus, — véleményünk szerint, — megváltoztatja és üdvös irányba tereli a főiskolai tanuló ifjúság életfolyamát.

III.

Hogy a kivitelre nézve létesíthető tervet adhassunk, megvizsgáltuk a kollégiumi épületnek minden helyiségét, s minthogy azoknak egy teljesen megbízható pontos tervrajza vagy leírása maig sincs, küldöttségünknek egy tagja, — nem csekély fáradsággal, — fölmért minden egyes helyiséget. Munkálatának eredményét 1. /- alatt mutatjuk be.

E kimutatás szerint van a kollégiumi épületben összesen

1-ör. 37 tanterem 3047.56 □ méter területtel, és pedig:	
az akadémia használatában van	7 terem 598.86 □ m. területtel
a gymnasium " " "	13 " 844.47 □ m. " "
a képezde " " "	5 " 241.72 □ m. " "
az elemi iskola " " "	8 " 639.48 □ m. " "
közös használat alatt áll	4 " 723.13 □ m. " "
összesen	37 terem 3047.56 □ m. területtel.
2-ör. Könyvtári és olvasó helyiség	8 terem 802.62 □ m. területtel
3-ör. Gyűjtemények helyisége	11 " 624.22 □ m. " "
4-er. Lakószoba	42 " 1444.47 □ m. " "
5-ör. Gyűlést. és hivatali helyiség	20 " 1111.20 □ m. " "
Kollégiumi helyiségek összes száma	128 terem 7050.07 □ m. területtel.

Küldöttség az új épület második emeletét kizárólag az internátus helyiségeiül hozza javaslatba, de e mellett nem térhetett ki a tantermek, hivatali és egyéb helyiségek elrendezé-

sére irányuló jogos igények előtt sem, melyeknek célszerű kielégítésétől rég érzett bajok gyökéres orvoslását reméli. — Ugyanis:

1-ör. A képezdei négy tanterem nagysága egyáltalában nem felel meg a törvényes kívánalmaknak, ezeknek kicserélése tehát nézetünk szerint halaszthatatlan.

2-ör. Ugyanezt mondhatjuk a gymnasiumi II. á), II. b), IV. á), IV. b) és V. á) osztályok tantermeiről is.

3-ör. A 25.63 méter hosszúságú rajzterem, jelen alakjában, nagysága miatt egyáltalában nem felelhet meg rendeltetésének.

4-er. Rég sürgetett és indokolt kívánság, hogy az elemi iskolai osztályok, — a gyakorló iskola kivételével, — telepíttessenek ki a kollégium épületéből.

5-ör. Az akadémia két tanszaka soká már nem nélkülözheti a dékáni hivatalok szervezését, melyek részére hivatalos helyiségek jelölendők ki.

6-ör. Az új épület két szárnyában levő árnyékszékek átalakítandók, e czélból a hátuk megetti 6 kis szoba által elfoglalt területek bővítésükre és világossá tételükre fordítandók.

Ezeknek lehető tekintetbe vételével készítettük el 2. /- alatti tervünket, melynek elfogadása esetén aránylag kevés költséggel, a tantermek teljesen kifogástalanok, az internátus helyiségei pedig a jogosan támasztható igényeknek megfelelők lennének.

Nem hallgathatjuk el azonban, hogy e terv keresztülvitele költség nélkül nem eszközölhető, mert hiszen néhány közfalnak elbontása, egy párnak emelése, — célszerű szellőztető és vízvezető készülékek beállítása, — a két szárnyon levő másodemeleti folyosó beüvegeztetése, — a tápintézeti új épületnek emelettel, esetleg újabb épülettel bővítése, — az internátus felszerelése stb. elkerülhetlenné válik, azonban eme befektetések, — melyek egyelőre a tápintézeti tőkéből fölveendő kölcsön útján fedezhetők, — bőven meghozzák kamataikat. E tekintetben előttünk a példa a tápintézet újjáalakításában. Ezen intézményünk mintegy 12—13 ezer forintnyi építési és felszerelési kölcsön felvételével kezdte pályafutását, és ma, a negyedik évre nemcsak letörlesztette adósságát, hanem e mellett jelentékeny tartaléktőkét hozott létre.

Nagytiszteletű és Tekintetes Tanárkar! Általunk a fentebbiekben nyújtott terv bővebb részletezésébe nem bocsátkoztunk. Nem bocsátkoztunk pedig azért, mert ha a javaslatba hozott alapelvek helyeslésre nem találnának, úgy minden további munkálkodás hasztalan fáradság lenne, ahhoz pedig időnk és kedvünk egyaránt hiányzik. Elvi határozatot kérünk tehát: helyes-e az alap, melyről tervünk egybealkotásánál kiindultunk? Ugy következik a részletekig menő kidolgozás, melynek megkezdése előtt föltétlenül szükségesnek véljük az épület átalakítására nézve szakértők meghallgatását, továbbá pár hazai internátusi intézménynek alapos megvizsgálását.

Midőn munkálatunkat a Nt. és Tek. Tanárkar bírálata alá bocsátjuk, a további teendőkre nézve útasítást és intézkedést kérve, maradunk

Debreczen, 1892. január 25.

teljes tisztelettel

Elek Lajos,
küldöttségi jegyző.

* * *
Szükségesnek tartjuk emlékeztetébe hozni t. olvasóinknak, hogy bentlakásunk kérdésével Lapunk 1888. évi folya-

mában R. S. kollégiumi háznagy ide vonatkozó dolgozatának közlése úján terjedelmesen foglalkoztunk. Ezen dolgozat akkor a javítási tervezetekkel jórészt csak a már fennálló rendszer keretében igyekezett mozogni, de kimondotta azt, hogy „a felsorolt fogyatkozásokért a felügyelettel megbízott közegek közül senkit sem lehet akként vonni felelősségre, hogy annak teljesen elfogadható méntsege ne volna. Nem itt rejlik ennyi bajnak a forrása, hanem magának a bentlakásnak főiskolánkban dívó rendszerében“. Ime, a most közölt bizottsági munkát gyökerében akarja átalakítani az internátust. Őszintén kívánjuk, hogy a bajoknak immár másodízben való leplezetlen felmutatása vonja magára a jogos figyelmet, s iskolai, egyházi hatóságaink ne rettenjenek vissza a reformtól, s az azzal járó fáradozástól s áldozathozattal!

Szerkesztő.

Irodalom.

„Szent-István oklevelei és a Szilveszter-Bulla“. Diplomatai tanulmány; írta dr. Karácsonyi János; közreboocsátja a Magy. Tud. Akadémia történelmi bizottsága, — kiadja a Magy. Tud. Akadémia. Budapest. 1891.

(Vége.)

A fentebbiek után ismertessük e műből részletesebben a Szilveszter-bullát.

Némely oklevél oly becses — írja szerző — a történet-tudósok előtt, mint valami drága kő, de épen az ilyen nem egy szempontból félelmes is. Nem a kavicsot vagy kőszént szokták hamisítani, hanem az ékkövet.

A Szilveszter-bulla is fényes, csillog az egész; nevezetes ember írja, első királyunk kapja, országos dolgokról beszél: meg kell tehát vizsgálnunk, igaz-e vagy hamis? II. Szilveszter pápa Első István királyunkat megajándékozta — általa a lengyelek vezérének készítettett — koronával, királyi címmel, az apostoli szentszékek felajánlott országot neki visszaadja, megengedi, hogy maga előtt keresztet vitethessen és az egyházakat rendezhesse, és pedig ezen hatalmak az utódaira is átszálljanak.

Holott — mint látandjuk — ez adománylevelél egészen újkori, 1576 után készült hamisítvány.

Inchoffer Menyhért szerint ez okmányt Verancsics Antal 1550-ben a trauai egyház levéltárában találta és sajátkezűleg leírta. Azután Georgior Athanáz kezébe jutott, a ki 1644 előtt Levakovicznak adta át, ez pedig Inchoffernek, a ki sajtó alá adta. Kerchelich szerint Levakovics e bullát a római Curia követeléséinek támogatására írta volna. Holott egyszerre látható, hogy e bulla a magyar királyok érdekeit szolgálja.

Hogy Verancsics e bullát a trauai levéltárban másolta volna le, kézzelfogható hazugság. Miután Verancsics levelei legnagyobbbrészt fenmaradtak maig, és 1546-tól élete fogytáig kimutatható, hol, merre járt, meddig tartózkodott?, mígnem 1550-iki szeptemberben Egerben találjuk s ott állandó lakást vett.

A diplomatai criteriumai között vizsgálódva, ennek a bullának mindjárt első stylusában bukkanunk olyan dolgokra, a melyek abban a korban szokatlanok, de összeegyeztethetnek is. Már a második mondatban az, hogy Első István követei a pápa követei előtt ismeretlen népből (de ignota nobis gente) valók voltak: minden más pápa mondhatta volna ezt, csak II.

Szilveszter nem. Mert ő az Ottó császárok udvarában nevelő volt; azok udvarában pedig a magyarok követi is megfordultak, úgy hogy Szilveszter nem csak névről, de személyesen is ismerhette a magyarokat. Nem lehet pedig elhinni, hogy korának legkiválóbb politikusa Németországban, II. Szilveszter, a magyarok viszonyait, fejedelmét, a ker. vallásra térésüket nem ismerte volna.

Azután Szilveszter pápa feltételét; hogy Első István utódai kath. keresztyének legyenek, a pogányból megtérttel szemben értjük: de hogy a kath. hitben megmaradjanak, anachronismus. Más ker. egyház II. Szilveszter korában nem volt, a konstantinápolyi görög egyház még nem szakad el, s így a megmaradási feltét fölösleges volt.

Ila tehát a nyugoti nagy egyházszakadás korában sem találják szükségesnek az in fide catholica-féle feltételt: bizonyára a II. Szilveszter-bulla 500 éves anachronismusban szenved. Nem láthatjuk-e, hogy e bulla abban az időben készült, mikor már több fejedelein protestánsná lett?!

De itt még nem tör pácztát a tudós szerző, hanem világosabb érvek után lát, p. o. egyezik-e az egykorú pápai levelek szerkezetével és formuláival? az egykorú levelek adataival? Annyi X. és XI. századbeli pápai levél maradt fenn, hogy Mabilontól napjainkig, a pápai kancellária szabályai, criteriumai megállapíthatók valának. Megkönnyíti e munkát a II. Szilveszter korában használatban levő formulai-gyűjtemény kritikai kiadása. Ewald kimutatja, hogy Szilveszter szigorúan ragaszkodott a pápai kancellária régi hagyományaihoz. A legszigorúbb összehasonlításnak nincs más magyarázata, mint-hogy nem Szilveszter vagy kancelláriája, hanem valaki más készítette.

Arra sincs semmi ok, hogy a levél megerősítése a megszokott formulákban ne történjék, sőt épen a dolog rendkívüli volta, az Első Istvánnak (e bulla szerint) adott jogok halmaza kívánja, hogy a megerősítés el ne maradjon, hanem még keményebben hangoztassék. A mindenható Atyához intézett imádsággal végződik ez a bulla, s már csak azért is, de a megerősítés hiánya miatt még inkább összeegyeztethetlen az egykorú, hiteles kiváltságlevelekkel stb. stb. E bulla tehát a formuláékra nézve a többi kiváltságlevelekkel és a pápai kancellária állandó gyakorlatával homlokegyenest ellenkezővén, azt II. Szilveszter kancelláriájából származónak nem tarthatjuk, sőt bátran állítja szerző, hogy annak írója sohasem volt az akkori pápai kancelláriának tagja, sőt még nem látott, nem is olvasott X - XI. századbeli pápai kiváltságlevelet.

Coquelines a mult században (1739) összegyűjtötte a pápák összes bulláit, és bár egész eddig senki sem vette kétségbe ennek hitelességét, de a formulák eltérésein megütközött, s nyíltan kimondá, hogy tartalmának nagy jelentőségénél fogva kiadja ugyan, de ezt kiváltságlevélnek nevezni nem meri.

Most a tudós író azt fogja vizsgálni, megegyezik-e a mi Szilveszter-bullánk az egykorú oklevelek adataival? A pannonhalmi kiváltság utóiratánál bebizonyította Első Istvánnak 1001. aug. 15-én történt megkoronáztatását, mely adatok a bullára is vonatkoznak. Különös, hogy a bulla 1000. márczius 27-én kelt, a koronázás több mint egy évvel később. Adalbert egykorú életírója szerint 996-ban III. Ottó és Adalbert két havi útazás után érkeztek Rómából Mainzba; Székesfehérvár körülbelől akkora távolságra esik Rómától, mint Mainz: a magyar követek is eljöhettek volna annyi idő alatt, és akkor e bulla és a korona június 1-re hazánkban voltak. De akkor

Első István miért nem koronáztatta meg magát az 1000-ik évben?

II. Szilveszter pápa e bulla szerint Első Istvánt az 1000-ik évben azon kiváltsággal tüntette ki, hogy ő és utódai országát jelen s jövő egyházait helyette és utódai helyett rendezhessék. A pécsi püspökség alapítólevelében ellenben azt mondja Első István: „consensu sanctissimi Apostolici et in praesentia eius nunciū . . . alapította. A pécsváradai alapítólevelében — a jogok oszlatásánál — előrebocsátja a király, hogy „praeterca ex consensu et confirmatione auctoritatis Apostolici“ stb. Holott mi szükség volt a pápára, ha már az 1000-ik évben hatalmat adott a királynak az egyházak rendezésére? Ha a bakonybéli hamis alapítólevelél írója elégnék tartá általános n hivatkozni a király hatalmára: mi szükség volt a pápa külön beegyezésére? Bizonyára tehát Első István amaz intézkedéseket a pápai szék elé terjesztette jóváhagyás és megerősítés végett. De viszont miért terjesztette István, ha őt az 1000-ik évben a pápa a maga és utódai helyettesévé tette?

Látnivaló, hogy a Szilveszter-bullában Első Istvánnak tulajdonított hatalomról maga a király mit sem tudott. Következőleg e bulla az egykorú oklevelek formáival és adataival ellenkezőn, azt hitelesnek nem tarthatjuk.

A király mit sem tudhatott, mert: 1) Fejér diplomatikus író szerint Kálmán királynak kérni kellett azon kiváltságot a pápától, melylyel Első István felruházta, tehát nem szállott át utódaira, mint a Szilveszter-bulla regélte. 2) II. Paschalis pápa — szinte Fejér szerint — a magyar királytól eltagad minden jogot az egyházi ügyekbe való beleszóláshoz vagy azok rendezéséhez.

Váljunk meg itt e bullától, melynek eredetije sehol sincs, senki sem látta.

Tisza-Földvár.

Vári Szabó Sámuel,
ev. ref. lelkész.

Különfélék.

Lapunk jelen számához mellékelve küldjük szét Hornyánszky Viktor budapesti könyvkereskedőnek és kiadó-
nak néhai nagynevű püspökünk, Révész Bálint hátrahagyott irodalmi műveire vonatkozó megrendelési felhívását. Teljesen fölösleges munkát végeznénk akkor, ha e vállalatot olvasóink figyelmébe akarnánk ajánlatni, csak azt óhajtjuk azért tudomásra hozni, hogy a mellékeit prospectus értelmében küldendő előfizetési pénzeket mi is teljes készséggel elfogadjuk, hétről hétre lapunkban nyugtázzuk, s kellő időre rendeltetési helyére juttatjuk. A kinek azért esetleg kényelmesebb dolog volna hozzánk, mint Budapestre fordulni, annak készséggel felajánljuk szolgálatunkat.

Lelkészelölés. A heves-nagykunsági egyházmegye lelkészelölő bizottsága, folyó hó 13-án, Kisujszálláson tartott gyűlésén a tisza-rothi egyházközség lelkészi állomására a következő egyéneket jelölte ki: Bihari Lajos t.-földvári időközi

lelkész; Kassay Béla bárándi i. lelkész; Kiss Ferencz kisujszállási s. lelkész; Révész Mihály madarasi s. lelkész és Török Imre debreczeni főisk. h. vallástanár és s. lelkész.

Sárospatakról. Két héttel ezelőtt megemlékeztünk lapunkban a sárospataki „alkotmányos verekedésről“, közölve „egy lelkésznek“ hozzánk beküldött, erre vonatkozó cikkét. Mint vártuk, sárospataki lapkollegánk figyelmére méltatta a cikket, s meg is tette utolsó számában arra a maga észrevételeit, — hogy milyen hangon: az nem tartozik a dologra, s azt különben is sejtetheti mindenki, a ki tisztelt laptársunknak polemiáit figyelemmel szokta kísérni. A dühösködő kicsinybe vevés, a szegényes gúny s a szögletes henezegés sorai közül átveszszük a nyilatkozatból lapunkba a következőket: „Milyen könnyű lett volna (lapunk szerkesztőjének) egy kis jóakarátú körültekintéssel kiolvasni azt, hogy a sárospataki diákok nem öltek meg senkit, s hogy az egyetlen áldozat kivégzésénél még csak jelen sem volt egy árva diák sem; milyen könnyű lett volna felvilágosítani az „Egy lelkész“ urat, hogy Sárospatakon nincs is Tóth Dániel nevű theológus, hogy az a bizonyos összevert egyén egy kis-pataki földműves stb. De valódi jóakarattal még többre is eljuthatott volna; nevezetesen, ha már minden áron teljes megnyugtatóra volt szüksége, megkérdezhetné volna bizalmasan a sárospataki főiskola igazgatóságát, hogy meg lehet-e bízni a „Sárospataki Lapok“-nak a főiskolai ügyekről közrebocsátott híreiben?! . . . Biztosíthatjuk a t. collegát, hogy a felelettel meg lett volna elégedve s meg tudta volna nyugtatni az „Egy lelkész“ urat is a felől, hogy itt most a professorok igen csendes emberek, még csak nem is párt- vagy szavazó bizottsági elnökök, s van még elég tekintélyük és bölcsességük ahhoz, hogy az ifjúság pezsgő vérén is uralkodjanak. Megtudhatta volna azt is, hogy az a makkos hotykai lelkész is igen tisztességes férfiú; S.-Patakon nem a pinczéket, nem is a kortestanyákat kereste, a „Csörsz árkában“ sem bukdácsolt, hanem édes atyját látogatta, igaz, hogy ez a látogatás — a véletlen következtében s az ellenpárt dühe miatt — csaknem életébe került. Megtudhatott volna egyebet is, azt is p. o., hogy itt a tanuló ifjúság általában nagy lelkesedést tanúsított ugyan a tanár-képviselőjelölt ügye iránt (a minek az ellenkezője szomorú tanúság lett volna), s egy igen kis százaléka védelmére sietett a veszélyben forgó m.-hotykai lelkésznek is; de sem a theológusok, sem a jogászok nem avatkoztak oly mélyen a dologba, hogy viselkedésükért méltó okon lehetne őket s az Alma-Matert pellengére állítani!“

Szerk. posta. S. Sz. J. Naprágy; N. E. Palád; V. S. Asszonyására. Becses cikkeiket vettem s valószínűleg már a következő számban mindhármát ki is adhatom. — B. F. Edinburgh. Megérkezett, nagyon köszönöm. Lehetőleg beszorítom egy számba.

Laptulajdonos és felelős szerkesztő: **CSIKY LAJOS.**